

יורם לנדסברגר (משמאל) בדרך למשפט
התקום נערה שתאמר: לא איכפת לי"

מתנת יום-ההולדת החמישי של יורם היתה העברה למוסד אחר, לא הרחק מן הראשון. גם משם נהג להתחלק מדי פעם אל אמו, אשר החזירה אותו מיד. (לא היה איכפת לי העונש ששרר בבית. העיקר היה להיות עם אמו. אהבתי להיות איתה.)
"לאמי היה אז חבר", סיפר יורם באחד ממכתביו לאותה ידידה. "היא ניסתה להסביר לי אז שזה דוד, אבל אני ידעתי שזה לא נכון. לפרות שנהגה להעניק לי דמי-כיס ביד רחבה, הייתי בורח בכל פעם שניסה להתקרב אלי".

★ ★ ★
קורטוב שני דבש

עם פרוץ מלחמת-העצמאות, נשלח יורם לבית-יתומים ברמת-גן. היה זה מוסד דתי, יורם נאלץ לחבוש כיפה, להתפלל לפני הארוחת ולשמור על שאר מצוות הדת. אולם מחוסר כוח-אדם, היה הפיקוח על ילדי המוסד כמעט אפסי. היתומים ניצלו כל הזדמנות לברוח מהבנין, הסתייבבו ברחובות באפס מעשה. עד שיום אחד מצאו להם עיסוק. הם עברו בחצרות האחרונות של חנויות המכולת, סחבו ציננות דבש. חלק מהדבש היו זוללים בעצמם, ואת השאר מוכרים בזול לעוברים ושבים ברחוב. "כשאני נוכר בטעמו המתוק של אותו דבש", הודה יורם "אני מנסה שלא לחשוב כמה מר לי הימים!"

גם תחנה זו היתה קצרה ביותר. יורם לא התאקלם במקום, היה סופג מכות נאמנות מיד מדריכיו. עד שיום אחד הוחלט להעבירו. הוא זכה לשיקום קצר במוסד עלומים בכפר-סבא, עבר אחר-כך לבית-הנוער בירושלים. זה היה מוסד מאוכלס. הנערים המבוגרים בו עבדו מתוך לכתליו, הצעירים שהו בו כל שעות היום.

"יום אחד", סיפר יורם על גניבתו הראשונה, "התפאר בפני שכני לחדר כי תמיד יש לו כסף — אפילו אם אינו עובד. הוא לא הסכים לספר לי מהיכן בא הכסף — אלא רק ללמד אותי להשיגו גם כן. השעור המעשי הראשון שלי היה עוד באותו יום, ומאותו רגע פקדונו יחד והיינו יוצאים בציאתא לכל מיני גניבות ופריצות. הכל הלך כשורה, עד שבאחד הימים פרצה קטטה בבית הספר, ואחד המדריכים הוכה על-ידי התלמידים עד אבדן

בתינו הקדומות, והוא נשפט לשנתיים וחצי נוספות.

★ ★ ★
פחד מפני המחור

כשיצא מבית-הסוהר, כבר לא יכול היה איש לעזור לו. היתה לו חברה משלו, הוא הסתובב בחוגים הנכונים. "יורם הוא בעל אינטליגנציה טובה", אמרה קצינת המיבחה באחד הדו"חות שהוגשו לבית-המשפט. "אך קשוי ריכוזו נובעים מהפרעותיו הנפשיות, והוא אינו מגלה יכולת לשינוי אירת חיים".

אולם במכתבים שנתקבלו מיורם, אחרי שנשפט לתקופת המאסר האחרונה, קשה היה לשוב ולראות בו עבריין ללא תקנה. הנער, למוד הסבל, שפך את לבו בוידוי, מוצף רגש. האם היו אלו רגשות מעושים? קשה להניח. הוא לא עשה זאת בפני השופט, גם לא בפני ועדת-היהודים הצריכה לקבוע אם לקצר את מאסרו או אם לאו. הוא כתב את הדברים לנערה אותה הכיר רק כהרה חטופה, שלמעשה לא היתה יכולה לעזור לו במאומה.

"בעולם לא תקף אותי היאוש המלא", כתב וכל עוד יש נשמה באפי — אני מקווה לטוב, ולמאורע כלשהו שישחררני ממחשבותי הנלוזות וממעשים שליילים. עד עתה היה הלך-מחשבותי בערך כך: עשה פריצה, התקיים מהכסף עד לפריצה הבאה. היינו — מן היד אל הפה. "אינני יודע מדוע, אולם כעת חל שינוי כלשהו בהלך מחשבותי. בתחילה היה קשה לי להסתגל לרעיון שאאלץ לבלות בכלא כמעט שמונה מתוך שנות חיי היפות ביותר. אולם כפי שאמרתי, לא איבדתי כל תקווה, ואני מקווה עדיין, שגוררהיון יומתיק, ולא במעט".

התקווה נתנה ליורם גם השראה, והוא צירף לאותה נערה שיר, אותו הקדיש לה: "אמש מכתב מנערה קיבלתי / אלמונית, רחוקה, לא אדע מה מראה. / יקר לי דברה, נעמו מילותיה, / זיק תקווה בי העירה, כנות מחשבה. / אך שוב המחור ספיקות בי יחידרה / שנאתיך אתה, המחור האכזר. / הו, מי יתנני נביא רק לרגע / ואצפה אל מעבר חומת המחור.

"כי מפני המחור ארתע ואפחדה, / מצפונות הגורל בחובו של עתיד. / מהיום בו החיים שחון לי יגישו — / ולא אוכל לפרוע, רק זה אותי מפחיד. / לא אראה כל "התקום נערה שתאמר: לא איכפת לי. / לא אראה כל אותיקין על מצחך. / התאמר נערה לי: נערי אהבתיך! / ויהיה מוצא פיה שלם עם ליבתי?"

★ ★ ★
חבד עי הצוואר

השבע היכה יורם למוצא פיהם של השופטים ה מחוויים, העומדים לחוץ בקרוב את דינו על בריחתו

הצד השני

שני יורם

פעמים אינספור נאמרו משפטים אלה, בין כותלי בית-המשפט. השבוע נאמרו בנימה שאי-אפשר היה לכפור בכנותה. הם יצאו מפינו של נער צנום, בעל תווך פנים מעונים. "אני שפוט לשבע וחצי שנים", אמר הנאשם, שגילו לא עלה פי שלוש על אורך תקופת-המאסר שנשפטה לו. "אם תטילו עלי עונש חמור — לא תאפשרו לי לחזור למוסב לעולם. אנא, התחשבו בי!"

לפני שלושה חודשים בדיוק עמד יורם לנדסברגר (20) במרכז החדשות, כאשר נודע לציבור על הבריחה הנועזת שביצע — יחד עם ניסים ערוסי ונחמן פרקש — מבית המעצר ביפו. הפטתם של ניסים ערוסי ויורם לא ארכה יותר מ-10 שעות, והם נתפסו במחבואם שבשכונת מורשה. נחמן פרקש לא נתפס עד היום.

זמן קצר לאחר שנתפסו, הובאו השניים לדין על העבירות שבגללן היו עצורים. ניסים ערוסי קיבל את עונשו כפושע מועד: בקריירתו, באישיותו, כאיש העולם התחתון הקשה. יורם לנדסברגר נשבר. כשיצא מן האולם, לאחר שנשפסקו לו חמש שנות מאסר על החזקת רכוש גנוב (נוסף על עונש קודם של שנתיים וחצי), פרץ בבכי מר כילד.

במשך החדשים הבאים, כשהוא נתון בין חומות כלא רמלה, היה ליורם זמן רב לעשות את חשבון-הנפש שלו. הוא לא היה בודד בלבטיו. הוא התחלק בהם עם ידידה — אותה הכיר כהרה חטופה באולם בית-המשפט — ושעמה החל להתכתב. במכתבים אלה נתגלה כי מתחת לקשיחותו של הנער הצנום נחבאת נפש רגשנית ושסועה, נפשו של ילד ללא ילדות וללא בית, ששקע אל מחילות העולם התחתון, הרודף אחריו כצל.

★ ★ ★
מתנת יום הולדת

יורם עצמו זוכר את קורות חייו מאז היותו בן למעלה משנה. "אני זוכר זאת בדיוק", התחדה פעם, בסגנונו המיוחד, "אם כי בערפיליות כבדה ומטושטשת". "היום המר, בשנת 1944, בו איבד אבי את עצמו לדעת — היה לבני יום ככל הימים, כך, לפחות, הרגשתי אז. הייתי גבן שנה ומשהו, והבנתי את החיים כמו שאני מבין היום באסטרונאוטיקה. אני זוכר רק שאמי זועזעה קשות מהאסון והועברה לבית-חולים לחולי-נפש. זוהי, למעשה, התקופה בה אפשר לחלות את האשם במצב אליו הגעתי כיום. טולטלתי מבית דוד אחד למשנהו, כשבכל מקום מסיים להיפטר מבנה של האשה הנמצאת במוסד לחולי-נפש".

אחותו של יורם, אילנה, היתה אז בת חמש, ושני הילדים הועברו מבית לבית, מחסות לחסות. עד אותו יום בו שחררה האם מבית-החולים, הכסף שהיה ברשותה אול תוך תקופה קצרה, ושני הילדים מצאו עצמם במוסד. "מדי שבוע היתה אמי באה לבקרנו", סיפר יורם, "כשבאה — היו ידיה תמיד ריקות. רק מעיניה נשקף הסבל והדאגה הרבה לורלנו — אך אני לא יכולנו להושיע. מדי פעם הייתי בורח מן המוסד, חוזר הביתה לאמא. אולם היא היתה מגרשת אותי בבכי הסיטרי, הייתי חוזר למוסד".

הברתו. בעקבות מקרה זה נסגר המוסד, ואני נשלחתי הביתה — לאמי שבשכונת מחלול." ★ ★ ★
דוד הנס היתה הזוה

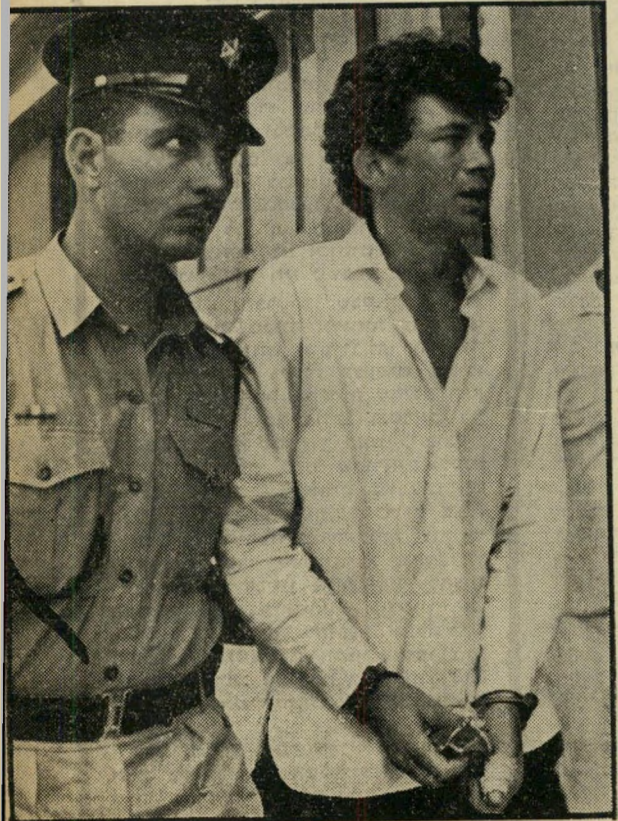
יד עשיר הוא גיל צעיר. אך לא צעיר מכדי להתקבל כתלמיד מן המוניין בבית-הספר למשע. יורם כבר היה תלמיד, מתקדם ועברי-יני-הנוער של השכונה קיבלוהו בנרועות פתוחות. ליורם לא היה איש שיפריע בעדו, יחזור מהדרך בה החל לרוץ במהירות. אחותו היתה עדיין בקיבוץ, ואילו אמו עבדה במשקבית משך רוב שעות היום. "מעולם לא היטבתי לצייר", כתב יורם באחד ממכתביו מן הכלא. שנגע לאותה תקופה, "אך לעיתים מצעתי את פרטי מיי בצבעי-קסם, ששללו ממני את האפשרות לראות את מצבי באור הנכון".

אולם רק עיוור יכול היה שלא לראות את התהום הפעורה, לקראתה התקרב הילד. גם האם הטרודה הבחינה בכך, שלחה את יורם מהבית למוסד בכפר-אביחיל. מנהל החווה בכפר, בידי הופקד יורם, היה אדם חביב וטוב-לב. שמו היה הנס. הוא נתן נוער אמוך, הפקיד בידי את האחריות לניהול המשק. אולם הסטטוס החדש של מנהיג ונותן-הפקודות, הופנה על-ידי יורם דווקא לאפי קים השליליים. הוא אירגן סביבו כנופיה של נערים, צעירים ממנו, יצא עמם לבצע גניבות. השאר התרחש במהירות. יורם נתפס, נידון למאסר-על-תנאי ולפיקוח של קצין-מיבחה. זה היה גם הרגע אותו ראה כתחילת הקריירה הפלילית שלו.

הדרך נמשכה במוסד, מגניבה לגניבה. באחד הימים סיפר, ברוב תמימותו, לאחד מחבריו על גניבה שביצע. אחרי הריב הראשון מיהר החבר, סיפר את העניין למשרה. שופט-הנוער דן את יורם לחמש שנים במוסד לנוער עבריין ממנה, יצא עמם לבצע גניבות. השאר התרחש במהירות. יורם נתפס, נידון למאסר-על-תנאי ולפיקוח של קצין-מיבחה. זה היה גם הרגע אותו ראה כתחילת הקריירה הפלילית שלו.

מרידתו הלכה וגברה. ביחוד השפיע עליו המקרה שקדה לו על הרציון בירושלים. מדריך-הנוער של המוסד לקח את הנערים לביקור בהר. בדוחק ששרר במקום אבר לזאת הנשים עגיל זהב. יורם מצא אותו והרימו מן הארץ. באותו רגע התנפלה האשה על הצעיר, תלמיד המוסד לעבריינים צעירים, צרחה בקול הסיטרי: "גנב! גנב!"

"אלוהים עדי שידי לא היתה במעשה זה", בכה אז יורם. אולם איש לא האמין לו. הוא נשפט, נכנס לראשונה בחייו לבית-הסוהר, לחודשיים וחצי. כשהשתחרר, נודעו גני-

יורם אחרי גזירהדין

"התאמר נערה לי: נערי אהבתיך"

• לידו, חברו לבריחה ניסים ערוסי.